

Metoder i oldtidskundskab, græsk og latin

Af Line Overmark Juul og Anna Mohr Larsen, Ribe Katedralskole 2019

Oldtidskundskabs genstandsområde og materialer

I oldtidskundskab beskæftiger vi os med den antikke græske og romerske kultur i bredeste forstand fra 800 fvt. til 400 evt.. Denne kultur udforsker vi gennem antikke tekster og kunst. Vi beskæftiger os altså både med fiktion/skønlitteratur (fx genrerne epos og drama), sagprosa/faglitteratur (fx historiske, retoriske og filosofiske tekster) samt kunst (skulptur, arkitektur og vasemaleri). Vi arbejder også med, hvordan antikken bliver brugt i moderne kunst og litteratur.

Oldtidskundskabs discipliner og emner

Selvom vi arbejder med tekster størstedelen af tiden, er oldtidskundskab altså ikke kun et litteraturfag, men indeholder mange forskellige discipliner, herunder kunsthistorie, religion, historie, samfundsforhold og filosofi. Man kan derfor kalde oldtidskundskab et 'områdestudium', fordi man arbejder med et særligt område (den græsk-romerske kultur i antikken), men med mange forskellige discipliner.

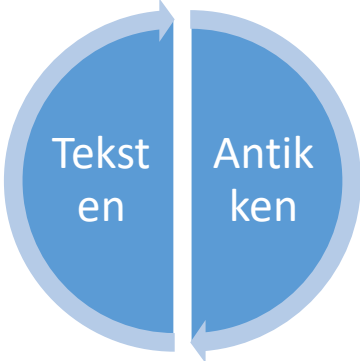

Særligt for græsk og latin

Fagene græsk og latin har samme genstandsområde som oldtidskundskab og spænder over de samme discipliner. Den primære forskel er, at man i græsk og latin læser teksterne på originalsprog, mens man i oldtidskundskab læser dem i oversættelse. De antikke forfattere er meget formbevidste og bruger sproget meget præcist. Man opnår derfor allerede ved at læse deres egne formuleringer på originalsproget en dybere indsigt i, hvad de vil sige, og klarhed over de begreber, de anvender.

Græsk og latin er derfor også sprogfag, hvor ordbøger og grammatikker ofte anvendes til at få en forståelse af de grammatiske regler og ordenes betydninger på de konkrete tekster og få en oversættelse ud af det.

For di fagene indeholder så mange genstandsområder og discipliner, kommer der nu 2 oversigter over metoder og videnskabsteori i forbindelse med analyse og fortolkning af tekster og kunst.

Hermeneutisk niveau	Metode i praksis	Metode defineret videnskabsteoretisk
 <p>Teksten i sin egen ret</p>	<p>Autoptisk læsning, dvs. analyse og fortolkning af fx handling, fortællestil, personkarakteristik.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvad bliver der sagt i Platons Hulebillede om uddannelse?</i> • <i>Hvordan karakteriseres Agamemnon som leder i Homers Iliade?</i> • <i>Hvorfor vil Achilles ikke kæmpe for Agamemnon i første del af Iliaden?</i> 	<p>Autopsi er græsk og betyder <i>selvsyn</i>. Den autoptiske metode betyder, at vi analyserer og fortolker en tekst ved <i>selv</i> at se på teksten. Vi læser ikke tekster <i>om</i> Platon, men <i>af</i> Platon.</p> <p>Autopsi er et særligt begreb i de klassiske fag, som hører ind under hermeneutikken (læren om fortolkning).</p> <p>Når den autoptiske læsning interesserer sig for én enkelt tekst, fx Iliaden – hvilket den typisk gør i de klassiske fag – kaldes den også idiografisk.</p> <p>Tilgangen er også induktiv, så længe man ikke anvender analysemodeller (fx aktantmodellen) og baggrundsviden om forfatter og genre.</p>
 <p>Tekst en Forfatter og genre</p>	<p>Analyse af genretræk, fx epiteter, homeriske lignelser, tragisk ironi.</p> <p>Analyse med inddragelse af viden om forfatteren, forfatterens øvrige værker eller værker inden for samme genre.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvordan kan vi se, at Homers Iliade har baggrund i den mundtlige episke tradition?</i> • <i>Hvordan kan man i Senecas Medea se, at Seneca er stoisk filosof?</i> • <i>Hvorfor har Seneca dedikeret sit værk Om Mildhed til Kejser Nero?</i> 	<p>Når man inddrager faglige begreber og baggrundsviden om fx forfatter og genre, bliver analysen deduktiv (i modsætning til induktiv).</p> <p>Analysen er dog stadig autoptisk, så længe denne baggrundsviden bliver anvendt direkte på teksten.</p> <p>Når man prøver at sige noget om tekstens formål eller budskab på baggrund af viden om forfatteren, bliver analysen intentionel. Det betyder, at man interesserer sig for den intention/hensigt, forfatteren antages at have haft med værket.</p> <p>Det skal her bemærkes, at de antikke forfattere ikke havde en forestilling om tekstens autonomi, altså at en tekst skulle kunne læses helt uden at man tog højde for forfatteren. Intentionen kan dog være meget svær at vide noget om, og derfor er den autoptiske læsning typisk "forsigtigt intentionel".</p>

 <p>Tekst en</p> <p>Antikken</p>	<p>Analyse med inddragelse af faglige begreber, fx fysis/nomos og hybris/nemesis.</p> <p>Analyse med inddragelse af viden om antikken, herunder religion, samfundsforhold (fx styreformer) og kultur (fx gæstevenskab).</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvilken rolle spiller begrebsparret hybris/nemesis for Herodots opfattelse af historiens gang?</i> • <i>Hvad betød Siciliensekspedition for udfaldet af Den peloponnesiske krig? I hvor høj grad kan man bruge Thukydid's Historie som kilde til dette?</i> 	<p>Når man bruger faglige begreber, som man har fra moderne sekundærlitteratur el.lign., er læsningen stadig idiografisk, når formålet er at lave en udtømmende analyse og fortolkning af en antik tekst, fx Herodots <i>Historie</i>. Analysen er også stadig autoptisk, når begreberne forankres i tekstanalysen.</p> <p>Hvis man derimod ønsker at blive klogere på fx en historisk begivenhed som Den peloponnesiske krig, kan man anvende en antik tekst som Thykydids <i>Historie</i> som kilde til denne begivenhed og fx lave en kildekritisk analyse, hvor man ikke er så interesseret i teksten som litteratur, men alene dens kildeværdi. Den <i>rene</i> kildekritiske analyse vil man som oftest møde i faget historie, mens elementer fra kildekritikken kan inddrages i oldtidskundskab som en del af en litterær analyse.</p>
 <p>Tekst en</p> <p>Euro pæisk kultur</p>	<p>Undersøgelse af tekstens reception, altså hvordan senere perioders forfattere har beskæftiget sig med teksten i deres værker.</p> <p>Analyse af de spor, antikke tekster og tanker har sat sig i konkrete efterantikke værker.</p> <p>Brug af antikke begreber til at forklare moderne problemstillinger.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvorfor bliver tragedien Medea og nyfortolkninger af den til stadighed opført i teatre rundt om i verden i dag?</i> • <i>Hvilken indflydelse har Platons forestillinger om dualisme haft på danske digtere i Romantikken?</i> • <i>Hvordan og hvorfor bliver begrebet "hybris" brugt i forbindelse med klimadebatten?</i> 	<p>Faget har også et diakront perspektiv, fordi vi arbejder med efterantikke værker, der er inspireret af antikken. Det at man i senere værker lader sin egen opfattelse af antikken komme til udtryk kalder man reception. Det diakrone består altså i at trække de lange linjer i europæisk kunst- og kulturhistorie fra antikken og til i dag.</p> <p>Man kan enten arbejde med en konkret teksts eller mytes receptionshistorie, altså følge hvordan fx Medea er blevet opfattet og viderebearbejdet gennem tiden.</p> <p>Man kan også starte med udgangspunkt i en moderne tekst, film el.lign., fx <i>Game of Thrones</i>, og se på hvordan dette moderne værk kan perspektiveres til antikke værker og myter.</p> <p>Mere løsrevet fra en tekst kan man også beskæftige sig med de antikke begrebers receptionshistorie og anvendelse på moderne problemstillinger.</p>

Hermeneutisk niveau	Metode i praksis	Metode defineret videnskabsteoretisk
	<p>Autoptisk analyse og fortolkning af værkets form, udseende, udsmykning og udsagn.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvor mange søjler indgår i Niketemplet?</i> • <i>Hvordan kan muskulaturen og stillingsmotivet på Spydbæreren beskrives?</i> • <i>Hvordan kan Peploskorens ansigtstræk beskrives?</i> • <i>Hvor er udsmykningen placeret på Nessosvasen, og hvilke farver er brugt?</i> 	<p>Autopsi er græsk og betyder <i>selvsyn</i>. Autopsi er et særligt begreb i de klassiske fag, som hører ind under hermeneutikken (læren om fortolkning).</p> <p>Den autoptiske metode betyder, at vi analyserer og fortolker et kunstværk ved <i>selv</i> at se på det. Vi læser ikke om, hvordan andre vil beskrive og fortolke et konkret kunstværk. Vi laver vores egen selvstændige analyse og fortolkning.</p> <p>Denne tilgang er induktiv, så længe man ikke anvender analysemodeller og baggrundsviden om kunstneren og de kunsthistoriske stilperioder. I praksis vil man i oldtidskundskab måske opleve at begynde et kunstforløb med en induktiv tilgang, der imidlertid hurtigt skifter til en deduktiv tilgang (mere om det nedenfor).</p> <p>Når den autoptiske læsning interesserer sig for ét enkelt kunstværk, fx Parthenon kaldes den også idiografisk.</p>
	<p>Analyse med inddragelse af viden om kunstneren, kunstnerens øvrige værker.</p> <p>Analyse af stiltræk fx <i>det arkaiske smil</i>, <i>hellenistisk barok</i> eller <i>geometrisk vasmaleri</i> o.l. En sådan analyse er langt det hyppigste, da man sjældent kender til detaljer omkring kunstneren af antikke værker.</p> <p>Begrundet datering af kunstværket som hørende ind under en af følgende kunsthistoriske stilperioder: <i>Arkaisk</i>, <i>Tidlig klassisk</i>, <i>Højklassisk</i>, <i>Senklassisk</i>, <i>Hellenistisk</i> eller <i>Romersk</i>.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvordan kan vi se, at Peploskoren er arkaisk?</i> • <i>Med statuen Afrodite fra Knidos er Praxiteles berømt for at have skabt en kanon for den nøgne kvindefigur. Hvad er det nyskabende og normgivende ved denne statue?</i> 	<p>Når man inddrager faglige begreber og baggrundsviden om fx kunstner og den kunsthistoriske stilperiode, bliver analysen deduktiv (i modsætning til induktiv). Dette er langt den hyppigste måde at arbejde på, da der er et krav om, at man udover at beskrive, hvad man ser, når man betragter et kunstværk, også bliver bedt om at give en begrundet datering på baggrund af de stiltræk, der placerer værket i en bestemt kunsthistorisk periode.</p> <p>Analysen er dog stadig autoptisk, så længe denne baggrundsviden bliver anvendt direkte på kunstværket.</p> <p>Når man prøver at sige noget om kunstværkets formål eller budskab på baggrund af viden om kunstneren eller på baggrund af den kontekst, kunstværket er blevet til i, bliver analysen intentionel. Det betyder, at man interesserer sig for den intention/hensigt, kunstneren og/ eller den, der</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvilken arkitektonisk udvikling skete der med dorisk tempelbyggeri fra arkaisk til klassisk tid?</i> 	<p>har bekostet kunstværket antages at have haft med værket.</p>
	<p>Analyse med inddragelse af viden om antikken, herunder religion, samfundsforhold (fx Perserkrigene) og kultur (fx Teateropførelser ved De Store Dionysier).</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvordan kan et græsk teaters arkitektoniske funktion beskrives i henhold til vores viden om antikke dramaopførelser?</i> • <i>Hvilken signalværdi ville Athenerne sende til omverdenen med De store Akropolisbyggerier og i særdeleshed Niketempet efter Perserkrigenes afslutning?</i> • <i>Hvad fortæller kunstneriske afbildninger af Herakles og hans 12 arbejder på vaser, skulpturer og tempeludsmykning os om dyrkelsen af ham som hero i antikken?</i> 	<p>Når man bruger faglige begreber, som man har fra moderne kunsthistoriske bøger el.lign., er tilgangen stadig idiografisk, når formålet er at lave en udtømmende analyse og fortolkning af et kunstværk, fx et græsk teater. Analysen er også stadig autoptisk, når begreberne forankres i analysen.</p> <p>Hvis man derimod ønsker at bruge kunsten som kilde til at blive klogere på fx grækernes hverdagsliv, religiøs praksis eller samfundsforhold, anvender man typisk flere antikke kunstværker i en komparativ analyse. En sådan analyse er <i>ikke</i> en udtømmende idiografisk analyse, da man oftest vælger dele ud fra et kunstværk fx den ene side af en vase og sammenligner med andre tilsvarende motiver for at sige noget om fx sportsdiscipliner ved De olympiske lege.</p>
	<p>Undersøgelse af kunstværkets reception, altså hvordan senere perioders kunstnere har beskæftiget sig med det antikke kunstværk i deres værker.</p> <p>Analyse af de spor som antikt formsprog og/eller antikke idealer har sat sig i konkrete efterantikke kunstværker.</p> <p>Eksempler på spørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hvordan kan vi se på renæssancekunstneren Michelangelos slavefigurer, at han var inspireret af den antikke skulptur Laokoon?</i> • <i>Hvad er årsagen til, at offentlige byggerier og arkitektur i Vesteuropa fra begyndelsen af 1800-tallet i så høj grad er inspireret af antik arkitektur fra højklassisk tid?</i> • <i>Hvordan og hvorfor sammenblender Salvador Dali et antikt udtryk med et moderne udtryk i statuen "Venus fra Milo med skuffer"?</i> 	<p>Faget har også et diakront perspektiv, fordi vi arbejder med moderne kunst, der er inspireret af antikken. Det at man i senere kunst lader sin egen opfattelse af antikken komme til udtryk kalder man reception. Det diakrone består altså i at trække de lange linjer i europæisk kunst- og kulturhistorie fra antikken og til i dag.</p> <p>Man kan enten arbejde med et konkret kunstværks receptionshistorie, altså følge hvordan fx skulpturen <i>Laokoon</i> har levet videre som et ideal for renæssancekunstnere, der modellerede deres kunst i antikt forbillede, for senere at blive et så velkendt ikon, at skulpturen kunne bruges fx i moderne karikaturtegninger.</p> <p>Man kan også starte med udgangspunkt i et moderne kunstværk, fx Christian Lemmerz' <i>Adam Kadmon</i>, og dels se på hvordan dette moderne værk kan perspektiveres til antikke værker og myter, dels på, hvordan det moderne værk er et opgør med antikken og tidligere perioders beundring for antikken.</p>

